

Våpenlagre funnet på Heskestad i 1973

Avsløringene av de hemmelige «Stay Behind»-gruppene eller Alfa-gruppene i Norge er ikke av ny dato. Allerede for 22 år siden, i april 1973, ble et våpenlager til en slik gruppe funnet i Rogaland.

Av Jan-Petter Helgesen

Funnet vakte den gang stor oppmerksomhet. Ved en tilfældighet ble våpendepotet oppdaget i Urdalen ved Ollestad på Heskestad påsken 1973.

Det var en 11 år gammel jente fra Skien som langfredag det året kom over et sterkt medtatt våpenlager i en svær ur. Jenta, som ikke ville stå fram for offentligheten, var på tur i Urdalen sammen med sin far.

De to befant seg mellom steinblokkene på østre bredden av Urdalsvatnet da piken oppdaget materialet som lå skjult under presenninger under steinblokkene.

Depotet lå meget godt skjult under flere store steiner i den uframkommelige uren. Det var en ren tilfældighet som gjorde at piken så lageret, som besto av fullstendig militær utrustning for en gruppe på fem mann.

En stor del av sakene var riktig nok ødelagt av elde, men de to ble meget forbauset og skremt av det de så. De to varslet en slektning, som dro opp i dalen og så på funnet før han meldte fra til Rogaland forsvarsdistrikt, FDI 8 i Stavanger, og politiet. Etter en del timers venting kom politifolkene.

Vakter i helikopter

Samtidig landet et helikop-

ter med militært personell ved Blistad gård. Vakter ble straks satt ut ved funnstedet.

Saken hadde imidlertid vakt oppsikt i store deler av Sør-Rogaland. Folk langs hele E18 ble skremt og oppgjet da flere politibil på påskens roligste dag, kom kjørende i stor hastighet og med blålys slått på. Politiets framferd ga grobunn til en sterk rykteleom.

Folk trodde først det var skjedd en større ulykke. Like etter at helikopteret hadde landet, meldte flere personer seg ved gården for å være med på det de trodde var innledningen til en større leteaksjon.

De framfotte ble imidlertid bryskt bedt om å fjerne seg. Denne uvante situasjonen i et strøk hvor folk vanligvis er åpne for hverandre, gjorde at i mange forskjellige versjoner av hva som var skjedd ble spredt omkring.

Tirsdag etter påske, 24. april, skrev Aftenbladet om saken. Daværende oberst, senere generalmajor, Bjørn Egge sa til avisen at depotet åpenbart hadde sammenheng med den illegale aktivitet som fant sted i dette området under krigen.

Egge, som arbeidet i Forsvarets overkommando i Oslo, hevdet at lageret var gjenglemte. Det skulle angivelig bestå utelukkende av gamle våpen og gjenstander som var ødelagt av over 20 års lagring i vått og kaldt vær.

Det ble også hevdet at depotet ikke lenger inneholdt noe av militær verdi. Mesteparten av materialet ble brent opp på stedet.

Opplysningene stemte ikke med den sterke rykteleommen i Heskestad-distriktet. Der verserte forlydende om at det var funnet våpen av nyere dato

Faksimiler av Aftenbladets oppslag i 1973 og 1978 om våpenlagerfunnet i Urdalen.

sammen med ski og annet utstyr for en militær gruppe.

Våpenfunn

De mange uopplukerte spørsmål gjorde at Aftenbladet besluttet å sende under tegnede og daværende fotograf Harald Sem til det aktuelle området i Urdalen. Ved en tilfældighet nærmest snublet vi over enda et våpenlager i den svære uren.

Også dette lå godt innpakket under en presenning. Det var tydelig at tørrmat og hermetikk var av nyere dato enn

krigens dager. Våpen og utstyr var dessuten godt vedlikeholdt og smurt inn med fett.

Depotet inneholdt blant annet våpen, sprengstoff, stridsrasjoner, sanitetsmateriell, ski og annet utstyr. Det syntes å være liten tvil om at materialet ville sette brukerne i stand til å utføre geriljepregede militære operasjoner mot en inntrængende fiende.

Lageret var tydeligvis supplert en rekke ganger. Mye av hermetikken og utstyret var fra et godt stykke ut i 1950-årene. Det kunne umulig være

etterlatenskaper fra krigstiden.

Også det nye funnet ble omtalt i avisen. Harald Sems bilder var avslørende nok til å overbevise redaksjonsledelsen om at man her sto overfor noe spesielt som inntil da hadde vært ukjent for norsk offentlighet.

Før avisen gikk i trykken, startet imidlertid et påfallende press utenfra. Resultatet ble at selve historien ble trykket, men bildene kom aldri i avisen.

Hemmelige møter

Oberst Bjørn Egge tok tu-

ren til Stavanger. Etter en tids diskusjon ble det bekreftet overfor Aftenbladet at lagrene var blitt opprettet i full forståelse med de politiske myndigheter.

Vedtaket var gjort i et hemmelig stortingsmøte i begynnelsen av 1950-årene. Saken var, inntil funnet i Urdalen, ikke omtalt offentlig. Det ble også understreket at opprettelsen av de underjordiske gruppene som skulle dra nytte av lagrene, inntil da var bevart som en hemmelighet overfor fremmede makter.

Årsaken til etableringen av

de ukjente militære gruppene var at både den politiske og militære ledelsen i 1940- og 1950-årene var sammensatt av personer som ennå bar arven og motstandsånden fra krigen med seg. Det var naturlig for dem å satse på sabotasjepregede beredskapslagre i norsk terreng for å stå rustet til et eventuelt nytt angrep utenfra.

Medlemmene av gruppene var folk som hadde kjempet ille galt under krigen. Ved opprettelsen bygget man på de samme personer. De første våpenlagre ble i all hemmelighet bygget opp og supplert en rekke ganger i de første etterkrigsårene.

Senere gikk Europa inn i en usikker etterkrigstid. Den politiske situasjon med Sovjet-samveldet utviklet seg til kald krig og internasjonale kriser i Berlin, Tsjekkoslovakia og Korea-krigen. I 1949 ble også Nato opprettet.

De truende tidene gjorde at lagrene ble beholdt og delvis fornyet. Da forholdene ble roligere ut over i 1960- og 1970-årene, ble de hemmelige depotene stort sett glemt.

CIA-sjef

Avsløringene i Urdalen kom derfor som en stor overraskelse på politikere og folk flest. Fra Forsvarets side ble saken forsøkt dysset ned.

Overfor Aftenbladet ble møtet holdt via tredjemenn eller med personer som satt bak skjermene på militære kontor. Saken ble likevel omtalt.

Deretter ble den glemt i fem nye år, inntil våren 1978. Da avsløringene om den såkalte Blindheim-saken og det store våpenlageret hos skipsreder Hans Otto Meyer i Oslo ble kjent, dukket Ollestad-funnene opp på ny.

Samtidig kom tidligere CIA-

sjef William Colby med en bok hvor han opplyste at den amerikanske etterrettingsorganisasjonen hadde gerilja- og sabotasje grupper i de nordiske land ved slutten av 1940-tallet og begynnelsen av 1950-årene. Våpenlageret i Urdalen ble sett i sammenheng med disse gruppene.

Påstanden ble først avvist av daværende forsvarsminister Rolf Hansen (sp). Han vedgjikk imidlertid at lagrene av den typen var spredt over hele landet. De stammet fra krigens tid og var holdt vedlike i noen av fredsårene, påsto Hansen.

Lageret i Urdalen sa statsråden tilhørte en spesialavdeling innen Forsvaret. Den hadde blitt drept under sine øvelser.

Åtte til ti mann hadde adgang til våpnene. Disse skulle i en eventuell krigssituasjon brukes som instruktører for geriljagrupper.

Lageret i Urdalen var trolig benyttet til begynnelsen av 1960-årene og deretter blitt liggende. Deltakerne ble påstått å være ukjente i 1978. Lederen var død.

Bare noen få personer kjente til depotene i uren. De var dessuten pålagt taushetsplikt.

Saken fikk også etterspill i Stortinget. På spørsmål fra stortingsrepresentant Stein Ørnhus (sv) bekreftet forsvarsminister Rolf Hansen at det var opprettet såkalte kuppberedskapslagre i Norge.

Statsråden hevdet deretter at gruppene som sto bak egentlig var av privat art. Nødvendig lovgivning var foretatt for å stoppe utviklingen av private militære organisasjoner.

Han sa også at da planleggingen og utleggingen av depotene ble foretatt, var det naturlig å unngå at de ble gjenstand for alminnelig debatt og offentliggjøring.